

Gorgias über die Macht der Rhetorik (*Gorgias*, 456a4–457c3)

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ὃ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ, τίς ποτε ἡ δύναμις ἐστὶν τῆς ῥητορικῆς. δαιμονία γάρ τις ἔμοιγε καταφαίνεται¹ τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

5 ΓΟΡΓΙΑΣ. Εἰ πάντα γε εἰδείης, ὃ Σώκρατες, ὅτι² ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπάσας τὰς δυνάμεις συλλαβοῦσα ὑφ' αὐτῆ ἔχει. μέγα δέ σοι τεκμήριον ἐρῶ· πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόντων οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρασχεῖν³ τῷ ἰατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἰατροῦ πείσαι, ἐγὼ ἔπεισα, οὐκ ἄλλη τέχνη ἢ τῆ ῥητορικῆ. φημί δὲ καὶ εἰς πόλιν, ὅπη βούλει, ἐλθόντα⁴ ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ
10 ἰατρόν, εἰ δέοι λόγῳ διαγωνίζεσθαι⁵ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ συλλόγῳ, ὁπότερον δεῖ αἰρεθῆναι ἰατρόν, οὐδαμοῦ ἂν φανῆται⁶ τὸν ἰατρόν, ἀλλ' αἰρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν, εἰ βούλοιο. [...] οὐ γὰρ ἔστιν, περὶ ὅτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥητορικὸς ἢ ἄλλος ὅστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει⁷. ἢ μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶν καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης·

15 δεῖ μέντοι, ὃ Σώκρατες, τῆ ῥητορικῆ χρῆσθαι ὥσπερ τῆ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ⁸. καὶ γὰρ τῆ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα⁹ δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους, ὅτι ἔμαθεν¹⁰ πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὥστε κρείττων εἶναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὐ τούτου ἕνεκα¹¹ τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτείνουναί.

1. erg. <οὔσα>.

2. ὅτι] Der ὅτι-Satz erläutert πάντα (*alles ... und zwar dass ...*). — Der Nachsatz zum Bedingungssatz ist zu ergänzen (etwa: *dann würdest du dich erst wundern!*).

3. παρασχεῖν] erg. εαυτόν; davon hängen die (finalen) Infinitive τεμεῖν und καῦσαι ab.

4. ἐλθόντα auf ῥητ. ἄνδρ. und auf ἰατρόν zu beziehen; in Z. 11f. (οὐδαμοῦ κτλ.) erhält aber jeder Begriff sein eigenes Prädikat (Anakoluth).

5. διαγωνίζομαι: *durchfechten*; davon abhängig ist der indir. Fragesatz ὁπότερον ... ἰατρόν (Z. 11).

6. φανῆται] hier etwa: *in Betracht kommen, zum Zuge kommen*.

7. ἐν πλήθει] im politischen Sinn: „vor dem Volk“.

8. ἡ ἀγωνία: *die Kampfesart, Streitkunst*.

9. τούτου ἕνεκα] → ὅτι (Z. 17): *deshalb ... weil*.

10. ἔμαθεν] allg. Subjekt: *man, einer*. — πυκτεύειν (*boxen*), παγκρατίζειν (*ringen*), ἐν ὅπλοις μάχεσθαι (*fechten*).

11. οὐ τούτου ἕνεκα κτλ.] Nimmt den Gedanken von Z. 16 (οὐ τούτου ... ἀνθρώπους) pointiert auf.

οὐδέ¹ γε μὰ Δία ἐάν τις εἰς παλαιστραν φοιτήσας εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ τούτου ἔνεκα δεῖ τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὄπλοις διδάσκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνοι μὲν² γὰρ παρέδοσαν³ ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας⁴. οἱ δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ τέχνῃ οὐκ ὀρθῶς. οὐκ οὐκ οἱ διδάξαντες πονηροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πονηρὰ τούτου ἔνεκά ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι οἴμαι ὀρθῶς. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ⁵ περὶ ὅτου ἂν βούληται· ἀλλ' οὐδὲν τι μᾶλλον τούτου ἔνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν δόξαν ἀφαιρεῖσθαι – ὅτι⁶ δύναίτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι – οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ καὶ τῇ ἀγωνίᾳ. ἐὰν δὲ οἴμαι ῥητορικὸς γενόμενός τις κᾶτα⁷ ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρεῖα παρέδωκεν⁸, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον⁹ καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀποκτείνουσαι ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

1. οὐδέ ... οὐ (Z. 3)] Die Negationen heben sich hier entgegen der Regel (vgl. Grammatik i. u. Stud. S. 121 §3) nicht auf; οὐ ‚reaktiviert‘ gleichsam das vorausgeschickte οὐδὲ nach dem langen Nebensatz.

2. ἐκεῖνοι μὲν] → οἱ δέ (Z. 6); vgl. Grammatik i. u. Stud. S. 118 §4 unten.

3. παρέδοσαν] als Objekt erg. etwa ταῦτα: ‚diese (ihre) Fähigkeiten‘.

4. ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας; ‚zur Verteidigung, nicht zum Angriff‘.

5. ἔμβραχυ: ‚mit einem Wort, kurz gesagt‘.

6. ὅτι δύναίτο [Subjekt?] ... ποιῆσαι] erläutert τούτου ἔνεκα (Z. 9); zur Sache vgl. oben S. 1 Z. 9–12.

7 κᾶτα] = καὶ εἶτα, nach adv. Partizip: ‚und dann‘ (beiordnend übersetzen!).

8. παρέδωκεν ... χρῆται] Das gemeinsame Objekt ist dem Zusammenhang zu entnehmen. — ἐκεῖνος μὲν ... ὁ δ(έ) wie oben Z. 4ff. (ἐκεῖνοι μὲν κτλ.) mit Anm. 2.

9. δίκαιόν] <έστι>.